GEMEENTE
MAASGOUW.

Raadsvergadering
07-11-2023

Documentnummer: D/23/121711

Zaaknummer: Z/23/033820

Voorstel tot Vaststelling Programmabegroting 2024

Van:	*College (portefeuillehouder Schneider)*
Voorstel:	1. Programmabegroting 2024 vast te stellen. 2. De volgende uitgangspunten te hanteren voor belastingen en heffingen: - OZB woningen; 4% te verhogen (1% 'inhaal' niet doorgevoerde verhoging 2023, 1% bestaand en 2% nieuw) - OZB niet-woningen; 4% te verhogen (1% 'inhaal' niet doorgevoerde verhoging 2023, 1% bestaand en 2% nieuw) - Hondenbelasting te handhaven - (Water-)toeristenbelasting; tarief verhoogd met € 0,43 (2024 t.o.v. 2023) - Forensenbelasting; inflatiepercentage toepassen (2024 t.o.v. 2023 3,0%) - Afvalstoffen- en rioolheffing; tarieven baseren op 100% kostendekkendheid - Leges, lijkbezorging en marktgelden; inflatiepercentage toepassen (2024 t.o.v. 2023 3,0%) - Parkeerbelastingen handhaven 3. Beschikbaarstelling van kredieten voor (vervangings-)investeringen volgens het JIP, in totaal voor een bedrag van € 4.894.200. 4. Onttrekking uit de algemene reserve van per saldo € 9.459.300 t.b.v. jaarschijf 2024. 5. Onttrekking uit de claimreserve van € 150.000 voor 2024 en € 150.000 voor 2025.
Bijlagen:	**Bijgevoegd:** Programmabegroting 2024 **Ter inzage:** -

Namens college van burgemeester en wethouders

Toelichting
Voorstel tot Vaststelling Programmabegroting 2024

Inleiding:

Heroverwegingen met oog op meerjarenperspectief
In februari 2023 is de gemeenteraad in een raadsinformatiebrief geïnformeerd over het financiële meerjarenperspectief van de gemeente. Daarin is toegelicht dat de financiële positie van de gemeente door een reeks van ontwikkelingen verslechterd. Dit heeft ertoe geleid dat in Maasgouw een proces van heroverwegingen is ingezet om in de komende jaren voldoende middelen te behouden om wettelijke taken te kunnen uitvoeren en maatschappelijke opgaven aan te pakken.

Het proces van heroverwegingen is in het voorjaar van 2023 gestart. Daarin is gekeken naar een "kwadrant" van mogelijkheden om te komen tot een sluitende meerjarenbegroting: het bijstellen van de ambities voor nieuw beleid, de inzet van reserves, het doorvoeren van besparingen op bestaand beleid en/of de verhoging van belastinginkomsten.

Eerst is in beeld gebracht welke ambities er bij de gemeenteraad en het college van B&W bestaan voor **nieuwe beleidsacties** van de gemeente met ingang van 2024 en wat de kosten daarvan zijn. Vervolgens is overwogen in hoeverre een bijstelling van deze ambities mogelijk is. Alleen de nieuwe beleidsacties die noodzakelijk worden geacht, zijn opgenomen in deze Programmabegroting 2024. De ambities die door de raad zijn vastgelegd in de Kadernota 2024, maken daar ook deel van uit.

Een deel van de kosten van de nieuwe beleidsacties kan gedekt worden door de **inzet van reserves** (zoals bijvoorbeeld de beoogde investeringen in gemeenschapsaccommodaties). Voor de structurele kosten van nieuwe beleidsacties kunnen reserves niet worden ingezet en moet structurele dekking worden gevonden in de meerjarenbegroting. Om daarvoor de benodigde financiële ruimte te vinden, worden besparingen doorgevoerd in het bestaande beleid.

Bij het zoeken naar de mogelijkheden voor **besparingen op bestaand beleid** heeft eerst een inventarisatie van de beleidstaken plus kosten plaatsgevonden. Daarbij is ook in beeld gebracht welke bestaande beleidstaken als noodzakelijk worden beschouwd ("need to have") - bijvoorbeeld op grond van specifieke wettelijke verplichtingen - en welke beleidstaken niet als strikt noodzakelijk ("nice to have") worden beschouwd. Alleen bij de niet-noodzakelijke beleidstaken worden besparingsmogelijkheden gezien. Op grond van de negatieve effecten die van de besparingen worden verwacht, is een classificatie in de besparingsmogelijkheden aangebracht. De "klasse 1" besparingen (met de kleinste negatieve effecten) zijn doorgevoerd in deze Programmabegroting 2024.

Ter afronding van het traject van heroverwegingen zijn ook de mogelijkheden van **verhoging van de belastinginkomsten** verkend. De lijn die daarover is vastgelegd in de Kadernota 2024 is doorgevoerd in deze Programmabegroting. Daar wordt later in deze inleiding nader op ingegaan.

Daadkrachtig invulling geven aan bestaand én nieuw beleid
Het resultaat van de heroverwegingen is dat we als Maasgouw de bestaande beleidsactiviteiten die nodig zijn met het oog op wettelijke verplichtingen en maatschappelijke ontwikkelingen, kunnen voortzetten. Daarnaast hebben we financiële ruimte gecreëerd om daadkrachtig invulling te geven aan een aanzienlijke reeks van nieuwe beleidsambities. Daardoor is er ook voor de komende jaren sprake van een hoog ambitieniveau. Dat is nodig omdat gemeenten op veel beleidsterreinen worden geconfronteerd met grote opgaven, onzekerheden en crisissituaties. Vanuit de decentrale gedachte worden daarbij steeds meer taken vanuit het Rijk bij gemeenten belegd.

Binnen het programma **Bestuur en bedrijfsvoering** geeft de gemeente invulling aan haar takenpakket op het gebied van algemeen bestuur, veiligheid en bedrijfsvoering. In 2024 willen we de Strategische Visie "Samen maken we Maasgouw" tegen het licht gaan houden. Daarnaast streven we samen met partners naar het sluiten van een regiodeal Midden-Limburg met Rijk waardoor de "brede welvaart" in de regio verbeterd kan gaan worden.

Op het terrein van **Dienstverlening** wordt doorwerkt aan het reeds ingezette programma om de kwaliteit van onze dienstverlening te verbeteren en om in te spelen op eisen in nieuwe wet- en regelgeving. Met het oog op de integrale uitvoering van dit programma wordt een programmamanager ingezet.

Binnen het **Sociaal domein** geeft de gemeente uitvoering aan een uitgebreid takenpakket en moet worden ingespeeld op een divers geheel van opgaven. Op het taakveld "arbeid, inkomen en participatie" blijft het streven dat inwoners zo veel als mogelijk meedoen in de maatschappij. Daarbij blijven we doorwerken aan de ambitie om de zorg toekomstbestendig te maken en om de sociale basisinfrastructuur te versterken. Opgaven voor zorg, ondersteuning, wonen en veiligheid worden in samenhang aangepakt. Binnen dit geheel vormt de jeugdzorg en de hervormingsagenda jeugd een belangrijk aandachtsveld. Door nu extra in te zetten op preventie binnen het sociaal domein, proberen we dat het beroep op (duurdere) voorzieningen terug te dringen, zodat we in de toekomst besparingen kunnen gaan realiseren
Daarnaast blijven we op het werkveld "sport, cultuur en accommodaties" werken aan de mogelijkheden voor mensen om invulling te geven aan sportieve of sociaal-culturele activiteiten en blijven we investeren in de kwaliteit van de gemeenschapsaccommodaties in de dorpskernen.

In het programma **Beheer openbare ruimte, infra en vastgoed** vormt het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte het centrale thema. Binnen het kader van de heroverwegingen is ook het jaarinvesteringsprogramma (JIP) en het meerjareninvesteringsprogramma (MIP) tegen het licht gehouden en geactualiseerd. Speciaal aandachtspunt voor 2024 vormt de uitvoering van het nieuwe Beleidsplan Openbare verlichting, waarbij verder invulling wordt gegeven aan de verduurzamingsopgave.

Een belangrijk speerpunt binnen het programma **Leefomgeving, wonen en economie** vormt de opgave op het gebied van wonen en volkshuisvesting voor onze huidige en nieuwe inwoners (zoals onder meer ontheemden, statushouders en arbeidsmigranten). Om deze opgave te kunnen aanpakken is voor de komende jaren een uitbreiding van personele capaciteit nodig. Daarnaast worden in dit programma acties beschreven die invulling geven aan de nieuwe Omgevingswet en ambities voor energietransitie, natuur en erfgoed. Ook wordt ingegaan op de acties die voor 2024 op de planning staan voor de beleidsvelden economie, toerisme en recreatie waarbij we een apart budgetten willen vrijmaken voor de uitvoering van het Strategisch plan Verkeersveiligheid en het nieuwe beleidsplan voor 'waardevol toerisme'.

Binnen het programma **Gebiedsontwikkelingen** wordt de aanpak van de grote gebiedsontwikkelingen in de gemeente voortgezet. Aan dit programma is ook de gebiedsontwikkeling Centrumvisie Heel toegevoegd waarbij samen met private partijen en zorgondernemers gewerkt wordt aan een centrumplan.

Financiën
Door mondiale en landelijke politieke, sociale en economische ontwikkelingen wordt het meerjarig financieel perspectief vooral gekenmerkt door veel onzekerheden. Dit resulteert in een hoge mate van onvoorspelbaarheid met grote fluctuaties voor zowel de uitgaven als de inkomsten. Aan de inkomstenkant zijn we in hoge mate afhankelijk van de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Met name vanaf het ‘ravijnjaar’ 2026 is er nog geen zicht op een concrete financiële vertaling van aanvullende middelen. In Maasgouw is de korting van de algemene uitkering vanaf 2026 volledig vertaald volgens de laatste stand op basis van de Meicirculaire 2023. Tegelijkertijd worden we aan de uitgavenkant geconfronteerd met oplopende kosten als gevolg van aanvullende maatschappelijke opgaves die investeringen vereisen, toenemende regelgeving met bijbehorende kosten, inflatie en schaarste van personeel en materialen. Deze ontwikkelingen zorgen voor een structurele druk op de begroting. Met het ingezette traject van kritische heroverweging van zowel bestaand als nieuw beleid én investeringen in preventie om toekomstige kosten te besparen, kunnen we meerjarig een structurele ombuiging van ruim € 1,1 mln realiseren. Daarmee anticiperen we maximaal en blijven we ook financieel ‘aan het stuur’. Ondanks de fors afnemende algemene uitkering zijn we op basis van de huidige inzichten met een flinke inspanning in staat om een realistische meerjarenbegroting te presenteren die in alle jaarschijven structureel sluitend is. De laatste jaarschijf van de meerjarenraming (2027) sluit met een positief saldo van afgerond € 400.000. Daarmee is er financiële ruimte voor toekomstig nieuw beleid. Verder blijft de goede reservepositie overeind en is de voorgestelde belastingverhoging beperkt.

Reserves
Ter bekostiging van met name enkele grote eenmalige uitgaven wordt voorgesteld om de algemene reserve ter dekking in te zetten. Na de voorgestelde aanwending van per saldo ruim € 9,4 mln resteert een bedrag van ruim € 19 mln. Daarmee blijven we boven de in de Kadernota 2024 gestelde ondergrens van € 15 mln.
Na aanwending is nog steeds sprake van een uitstekende reservepositie en wordt deze dekking derhalve verantwoord geacht.

Belastingen
Voorgesteld wordt om de belastingen beperkt te verhogen. Dit is nodig voor het opvangen van kostenstijging

binnen bestaande budgetten, maar ook om financiële ruimte te creëren voor invulling van nieuwe (structurele) beleidswensen in deze begroting en om ook in de toekomst financiële ruimte te houden voor nieuwe beleidsinitiatieven dan wel intensivering van bestaand beleid.
Voor de OZB-opbrengst voor woningen en niet-woningen wordt, ten opzichte van 2023, uitgegaan van een stijging van 4%. Deze 4% bestaat uit 1% 'inhaal' indexering van de niet-doorgevoerde stijging in 2023, 1% trendmatige verhoging die jaarlijks in de structurele begroting is ingeprijsd en 2% aanvullend in deze begroting.

Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt het uitgangspunt van 100% kostendekkende tariefstelling gehandhaafd. De (water-)toeristenbelasting wordt de komende jaren trendmatig verhoogd naar een vergelijkbaar tarief met omliggende gemeenten. De honden- en parkeerbelasting blijven ongewijzigd. Voor de forensenbelasting en leges wordt een inflatiepercentage van 3% toegepast.
Met bovenstaande aanpassingen is er sprake van een beperkte trendmatige verhoging van de gemeentelijke belastingen.

Integrale afweging
De raad kan bij de besluitvorming een andere afweging maken over de inzet van middelen dan het voorstel op basis van de voorliggende Programmabegroting 2024. Vanuit financieel perspectief is het in het kader van een structureel sluitende begroting van belang om daarbij de dekking aan te geven indien er aanvullende beleidswensen zijn. Op basis van het 'kwadrant' (ambities of bestaand beleid naar beneden bijstellen, belastinginkomsten verhogen, reserves inzetten) kan overwogen worden welke dekkingsmogelijkheden ingezet kunnen worden. Daarbij dient de kanttekening geplaatst te worden dat de reserve alleen ingezet kan worden als dekkingsmiddel voor incidentele uitgaven.

Leeswijzer
Als gevolg van het doorlopen traject van heroverwegingen zijn er enkele zaken gewijzigd en toegevoegd aan de begroting 2024 in vergelijking met de begrotingen voorgaande jaren:
- ONGEWIJZIGD: De indeling van programma's (inclusief de 3-W-vragen voor nieuw beleid), verplichte paragrafen en financiële foto
- NIEUW: Per programma is een paragraaf Heroverwegingen toegevoegd, waarin is beschreven welke besparingen op bestaand beleid vanaf welk jaar worden doorgevoerd en wat hiervan de effecten zijn. Het betreft de ingeboekte besparingen op basis van heroverweging bestaand beleid van klasse 1 (negatieve effecten zijn relatief klein).
- NIEUW: Bijlage bij dit raadsvoorstel: een overzicht nieuw beleid 'nice to have' inclusief de bijbehorende ruimtevragende claim waarvan ***géén*** financiële vertaling heeft plaatsgevonden in de Programmabegroting.
- NIEUW: Bijlage bij dit raadsvoorstel: Een totale inventarisatie van besparingsmogelijkheden bestaand beleid zoals deze zijn geïnventariseerd op basis van het doorlopen heroverwegingstraject. De groene kolom betreft besparingen klasse 1 die zijn doorgevoerd (vanwege beperkte negatieve effecten) en per programma toegelicht en financieel vertaald in de begroting als besparing. De klasse 2 en 3 besparingsmogelijkheden (respectievelijk geel en rood) zijn ***niet*** doorvertaald in de begroting vanwege de te hoge negatieve impact.

Beslispunten:

1. Programmabegroting 2024 vast te stellen.
2. De volgende uitgangspunten te hanteren voor belastingen en heffingen:
   - OZB woningen; 4% te verhogen (1% 'inhaal' niet doorgevoerde verhoging 2023, 1% bestaand en 2% nieuw)
   - OZB niet-woningen; 4% te verhogen (1% 'inhaal' niet doorgevoerde verhoging 2023, 1% bestaand en 2% nieuw)
   - Hondenbelasting te handhaven
   - (Water-)toeristenbelasting; tarief verhoogd met € 0,43 (2024 t.o.v. 2023)
   - Forensenbelasting; inflatiepercentage toepassen (2024 t.o.v. 2023 3,0%)
   - Afvalstoffen- en rioolheffing; tarieven baseren op 100% kostendekkendheid
   - Leges, lijkbezorging en marktgelden; inflatiepercentage toepassen (2024 t.o.v. 2023 3,0%)
   - Parkeerbelastingen handhaven
3. Beschikbaarstelling van kredieten voor (vervangings-)investeringen volgens het JIP, in totaal voor een bedrag van € 4.894.200. Dit bedrag kan als volgt worden gespecificeerd:

- Wegen	€ 1.234.600
- Riolering	€ 3.381.300
- Openbare verlichting	€ 5.300
- Tractie	€ 178.000
- Overige vervangingsinvesteringen	€ 95.000
Totaal	€ 4.894.200

4. Onttrekking uit de algemene reserve per saldo van € 9.459.300 t.b.v. jaarschijf 2024 en kan als volgt worden gespecificeerd:

- Strategische visie	€ 75.000
- Dienstverlening algemeen	€ 50.000
- MER SD capaciteit Wmo	€ 40.000
- Inzet 2e dorpscontactpersoon	€ 55.300
- MER SD prioritering caseload werk	€ 80.000
- Gemeenschapsaccommodaties	€ 5.000.000
- Huisvesting scholen	€ 2.224.000
- MER OD	€ 135.000
- Woonwagenstandplaatsen	€ 1.000.000
- Ontwikkeling centrumvisie Heel	€ 1.000.000
- Heroverweging bestaand beleid	€ 200.000-
Totaal	€ 9.459.300

5. Onttrekking uit de claimreserve van € 150.000 voor 2024 en € 150.000 voor 2025 voor inzet capaciteit beleidsmedewerkers wonen en volkshuisvesting.

Argumenten:

1.1 De Programmabegroting 2024 betreft het voorgenomen beleid met beoogde resultaten en budgetten voor het jaar 2024 inclusief meerjarenraming 2025-2027.
1.2 In de Programmabegroting 2024 zijn de ambities uit het coalitieakkoord 2022-2026 en de Kadernota 2024 vertaald in doelen en acties voor het jaar 2024.
2.1 In de Programmabegroting 2024 is het belastingbeleid opgenomen waarvan een verdere uitwerking volgt in de raadsvergadering van 19 december 2023.

Kanttekeningen:

1.1 De programmabegroting 2024 in meerjarig sluitend in alle jaarschijven ondanks de substantiële afname van de algemene uitkering vanaf 'ravijnjaar' 2026. Er heeft op basis van de huidige inzichten een zo realistisch mogelijke (financiële) vertaling plaatsgevonden van alle relevante ontwikkelingen.
De meerjarenraming bevat echter een aantal aannames en stelposten met betrekking tot o.a. beoogde besparingen en indexering. Door de vele onzekerheden is er, zeker voor wat betreft de meerjarenramingen 2026-2027 sprake van een grote mate van onvoorspelbaarheid. De risico's die hieruit voortvloeien zijn beschreven en zoveel mogelijk gekwantificeerd in de paragraaf Weerstandsvermogen & risicobeheersing. We zullen in komende periode de ontwikkelingen nauwlettend volgen en daarop anticiperen. Over de voortgang wordt gerapporteerd in de Proraps.
1.2 De begroting 2024 is opgesteld met financiële vertaling van de Meicirculaire 2023. Eind september 2023 zijn de uitkomsten van de Septembercirculaire 2023 bekend. Gezien de val van het kabinet is de Rijksbegroting en daarvan afgeleide Septembercirculaire waarschijnlijk beleidsarm en worden controversiële onderwerpen doorgeschoven tot na de verkiezingen. Desalniettemin zal de uitkomst van de Septembercirculaire impact hebben op het financieel meerjarenperspectief. Indien de resultaten voor Maasgouw zijn doorgerekend, worden deze via een Raadsinformatiebrief toegestuurd. Deze resultaten kunnen vervolgens worden meegenomen in de beraadslaging bij besluitvorming over de begroting 2024. In financiële zin zullen de resultaten worden verwerkt via een begrotingswijziging in de 2e Prorap 2023.

Samenhang met andere Beleidsdocumenten:

De Programmabegroting 2024 beschrijft op welke wijze in 2024 uitvoering wordt gegeven aan het Coalitieakkoord 2022-2026 en vormt een algemeen planningsdocument (doelen en acties) en een financieel planningsdocument (lasten en baten) binnen de Plannings- en Controlcyclus.

Communicatie:

Via de gebruikelijke media wordt aandacht gegeven aan de Programmabegroting 2024 en de gevolgen daarvan voor de burgers. Verder wordt de Programmabegroting 2024 (in het kader van de toezichthoudende functie) aangeboden aan de Provincie Limburg en het Ministerie van BZK.

Financiën

De financiële foto 2024-2027 vormt onderdeel van het raadsvoorstel en is tevens gespecificeerd opgenomen in de Programmabegroting 2024 (6.3).

Het resultaat van de structurele baten en lasten is als volgt:

Programmabegroting (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Financiële foto	1.968	3.392	835	397
	Voordelig	Voordelig	Voordelig	Voordelig

Planning en uitvoering:

Omschrijving	Datum
Uiterlijk indienen technische vragen	02 oktober 2023
Beantwoording technische vragen	13 oktober 2023
Commissievergadering	24 oktober 2023
Begrotingsvergadering	07 november 2023
Uiterlijk aanbieden begroting bij Provincie	15 november 2023

Bijlagen:

1. Programmabegroting 2024
2. Overzicht nieuw beleid ‘nice to have’ (niet financieel vertaald in begroting 2024 o.b.v. heroverweging)
3. Totale inventarisatie besparingsmogelijkheden bestaand beleid (classificatie o.b.v. heroverweging)

Team: Bestuurszaken, Strategie en Control